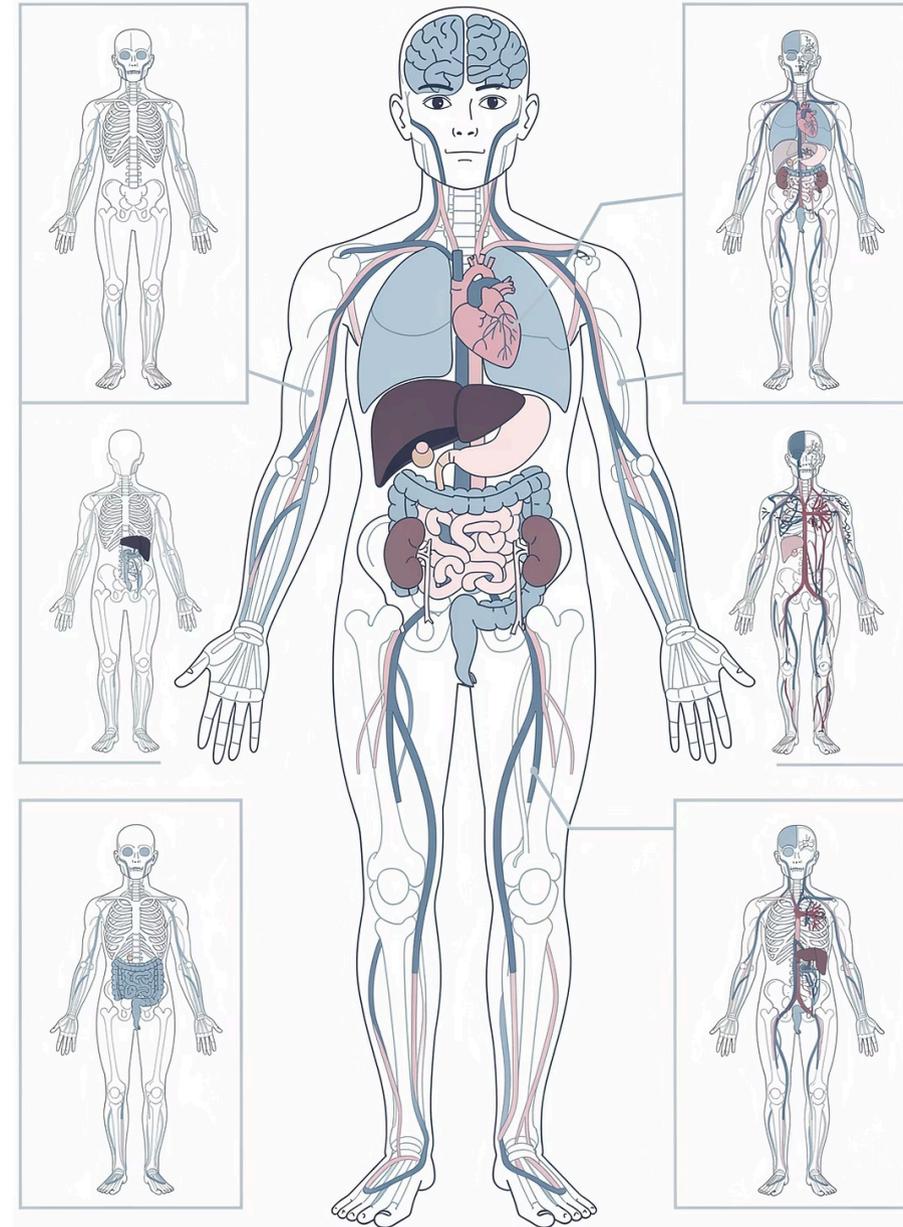

Тема 2. Анатомо-фізіологічні основи надання домедичної та медичної допомоги

Зміст теми

01

Анатомія та фізіологія

Будова тіла, системи організму, гомеостаз, саморегуляція

03

Фармакологія

Лікарські форми, способи введення, зберігання та розпізнавання фальсифікатів

02

Невідкладні стани

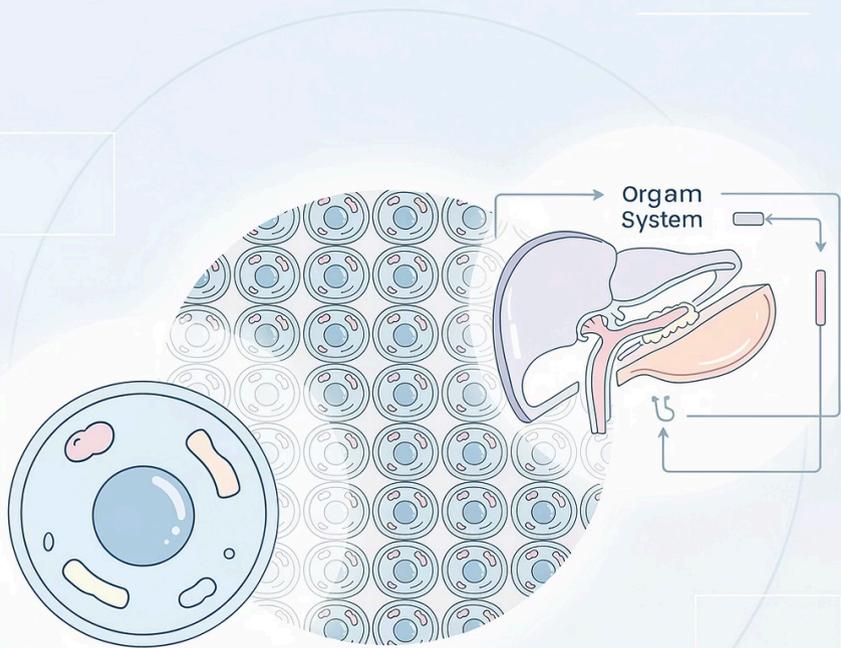
Патофізіологія критичних станів, метаболізм та його порушення

04

Табельні засоби

Комплектація та призначення індивідуальної аптечки

Організм як біологічна система

Організм має **органно-системний, тканинний, клітинний, субклітинний і молекулярний** рівні організації. Клітини утворюють тканини, тканини — органи, органи — фізіологічні системи.

Здоров'я людини є результатом дії природних, антропогенних та соціальних факторів і відображає **динамічну рівновагу між організмом і середовищем**. Внутрішнє середовище клітин — кров, лімфа, тканинна рідина.

Гомеостаз і саморегуляція

Гомеостаз

Сталість хімічного складу і фізико-хімічних властивостей внутрішнього середовища організму. Від грец. *homoios* — однаковий, *statis* — стан.

Саморегуляція

Універсальна властивість організму зберігати внутрішню стабільність. Наприклад, зниження рівня глюкози в крові запускає механізми його підвищення, і навпаки. Саморегуляція потребує певних зовнішніх умов: наявності їжі, води тощо.

Система кровообігу: серце

Серце — порожнистий м'язовий орган, оточений **перикардом**. Стінка складається з трьох шарів: епікарду, міокарду та ендокарду. Поздовжня перетинка ділить серце на праву і ліву половини, кожна має **передсердя і шлуночок**. Клапани забезпечують односторонній рух крові.

Пульс

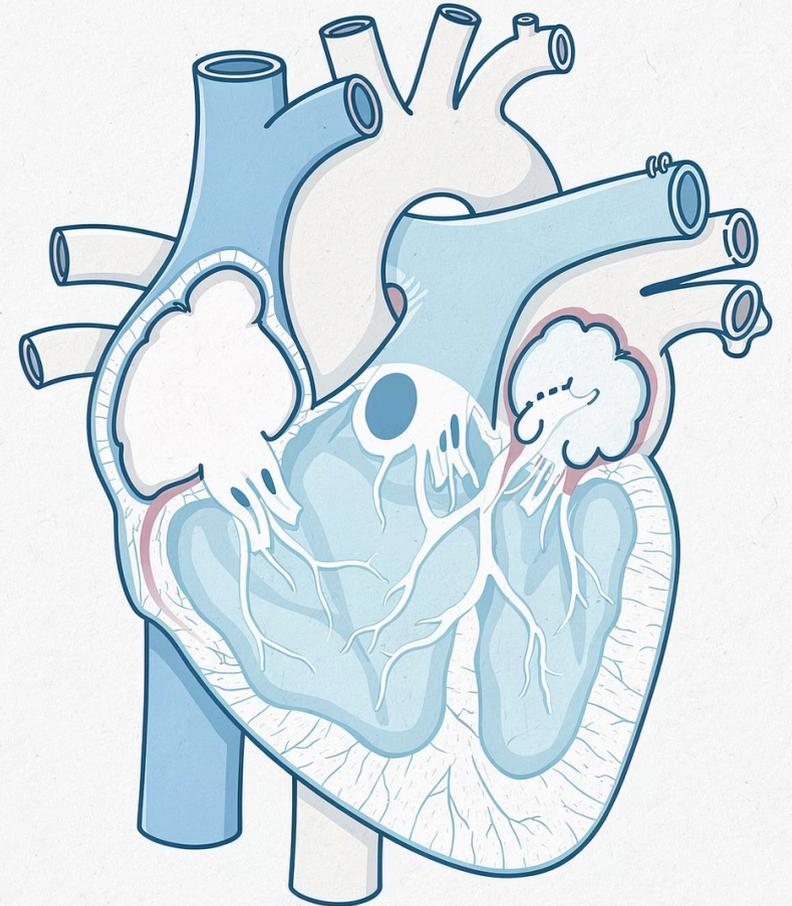
60–90 уд./хв у спокої

Об'єм крові

~7% маси тіла (4–5 л)

Систола /
Діастола

Скорочення
змінюється
розслабленням

Артеріальний тиск: норма та відхилення

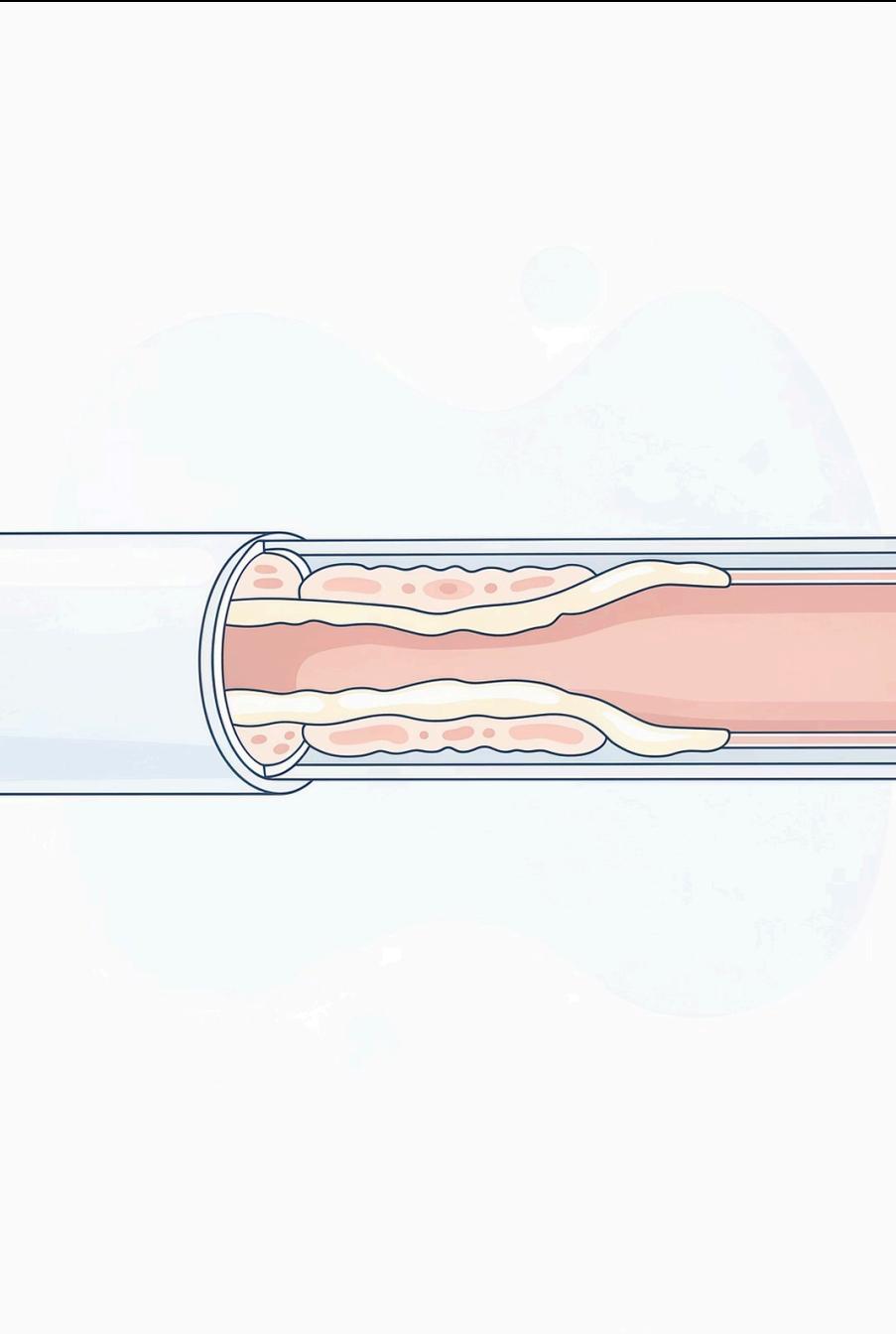
Артеріальний тиск — сила, з якою кров тисне на стінки артерій. Норма: систолічний **90–120** мм рт. ст., діастолічний **60–80** мм рт. ст. (загалом менше 120/80).

Гіпертензія

Тиск регулярно вище **140/90** мм рт. ст. Ушкоджуються стінки артерій → запалення → атеросклероз → тромб → серцевий напад або інсульт.

Гіпотензія

Тиск нижче **90/60** мм рт. ст. Недостатнє кровопостачання органів, загроза для життя.

Атеросклероз і тромбоз

При гіпертензії стінки артерій ушкоджуються → виникає запалення → збираються лейкоцити, жири, холестерин → формується **атеросклеротична бляшка**. Стінка стає жорсткою та потовщеною.

При підвищеному тиску бляшка може надирватися. Над розривом формується **тромб**, який перекриває судину. Якщо уражені судини серця — **серцевий напад**; судини мозку — **інсульт**.

Система дихання

Клітинне дихання

Клітини виробляють енергію шляхом окислення білків, жирів, вуглеводів. Потрібен кисень; утворюється CO_2 , який треба вивести.

Газообмін

Насичення крові O_2 та виведення CO_2 відбувається в **легеневих альвеолах**. Частота дихання дорослого в спокої — **12–18 рухів/хв.**

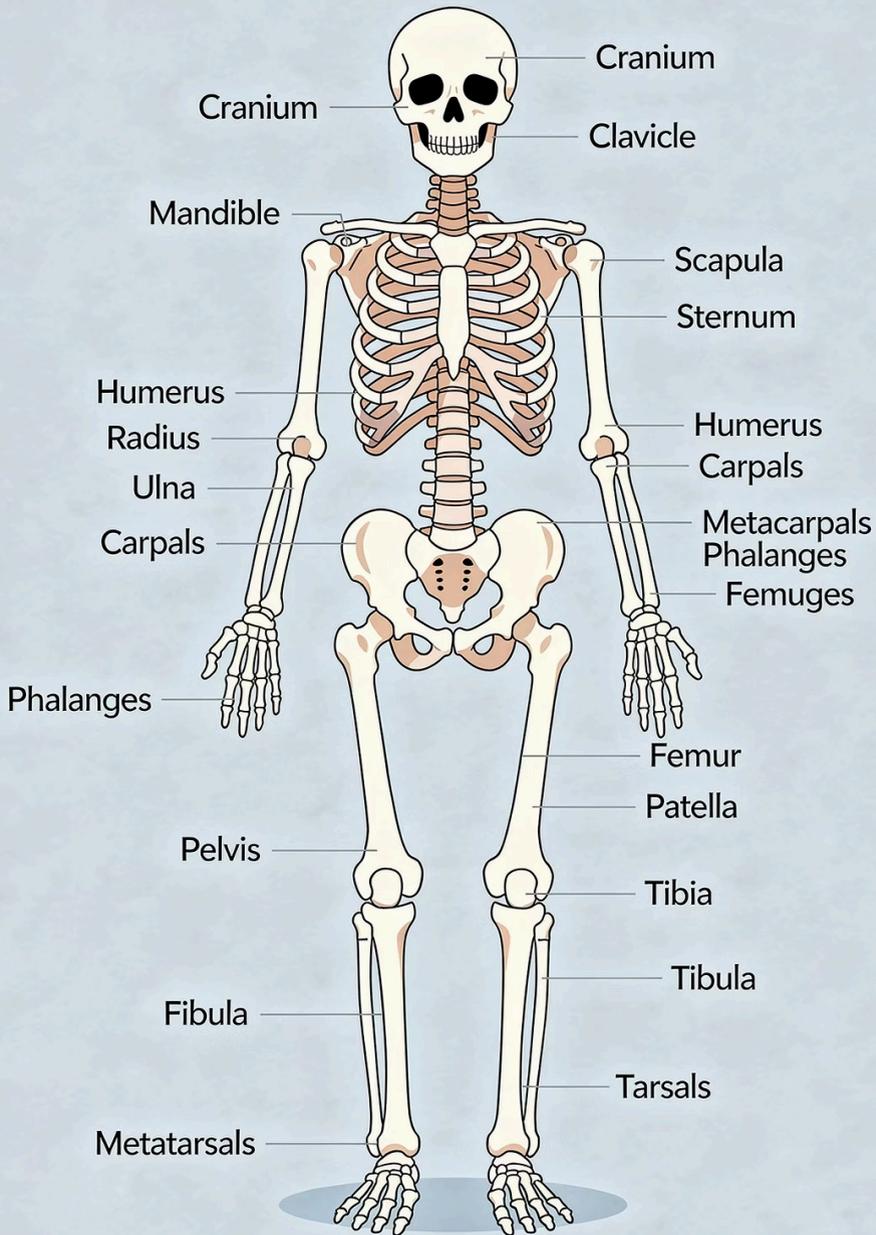
Дихальні шляхи

Верхні: носова порожнина, ротова порожнина, глотка, гортань.

Нижні: трахея, бронхи, легені.

Плевра

Двошарова оболонка легень. У плевральній порожнині — рідина-мастило, тиск нижчий за атмосферний. Поранення над ключицею може ушкодити плевру та легені.

Опорно-рухова система: скелет

Скелет — **206 кісток**, виконує опорну, рухову та захисну функції. Міцність забезпечується фосфором і кальцієм. Поверхня кісток покрита окістям із судинами та нервами — звідси значний біль при переломах.

Череп

Мозкова і лицьова частини; захищає мозок

Хребет

Хребці утворюють канал для спинного мозку

Грудна клітка

12 пар ребер + грудна кістка

Кінцівки

Верхні та нижні; таз, стегно, гомілка, стопа

Травми опорно-рухової системи

Переломи

Найчастіший вид ушкодження кісток. Виникають від прямого тиску, удару або перевантаження. Кісткові відламки подразнюють нерви окістя — значний біль.

Вивихи

Надмірно сильні удари або різкі рухи в ділянці суглоба призводять до зміщення кісток у суглобі.

Розтяги та розриви

Різкий рух або підслизування може ушкодити зв'язки або суглобову капсулу.

Нервова система

Нервова система забезпечує взаємозв'язок між органами та функціонування організму як єдиного цілого. Поділяється на **центральну** (головний і спинний мозок), **периферичну** та **автономну (вегетативну)**.

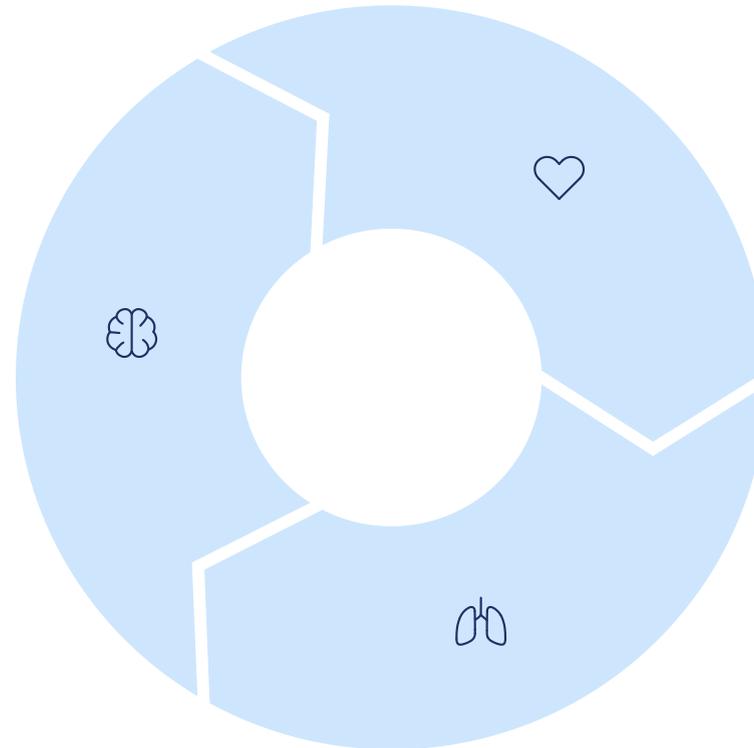
Мозок — найбільш вразливий орган. Від постачання **кисню та глюкози** до мозку залежить життєдіяльність людини. При пошкодженні мозку рефлекторна відповідь організму пригнічується.

«Трикутник життя»

Від взаємодії трьох складових залежить процес енергоутворення та функціонування всього організму:

Мозок
Регулює всі процеси, координує функції, відповідає за рефлексії

Серце

Доставляє кров з киснем і поживними речовинами до мозку

Легені

Наповнюють кров киснем та виводять вуглекислий газ

Поняття про невідкладні стани

Невідкладний стан — патологічна зміна функцій організму, що раптово виникла та загрожує життю, здоров'ю людини або оточуючим.

1

Загрожують життю

Порушення життєво важливих функцій — кровообігу і дихання

2

Загрожують здоров'ю

Високий ризик розвитку порушень або стійких розладів здоров'я без медичної допомоги

3

Небезпека для оточуючих

Стани, що вимагають термінового втручання через поведінку хворого

4

Пологи

Фізіологічний акт, але через можливі ускладнення відноситься до невідкладних станів для надання ЕМД

Ключові показники норми

60–90

Пульс

Ударів на хвилину у дорослого
в спокої

120/80

АТ норма

мм рт. ст. — систолічний/
діастолічний

12–18

Дихання

Дихальних рухів на хвилину в
спокої

206

Кісток

У скелеті дорослої людини

Підсумок: від знань — до дії

Знання анатомії та фізіології є **фундаментом** для правильної оцінки стану постраждалого та вибору алгоритму допомоги. Розуміння «трикутника життя» (Мозок–Серце–Легені), норм пульсу, тиску та дихання дозволяє швидко виявити загрозливі стани.

- Оцінити стан
Пульс, дихання, тиск, свідомість
- Визначити невідкладний стан
Загроза життю, здоров'ю чи оточуючим
- Надати допомогу
Застосувати табельні засоби та індивідуальну аптечку